REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO

UPRAVA REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE

URAD ZA REGIJSKO DELOVANJE

Izpostava Murska Sobota

Cankarjeva ulica 75, 9000 Murska Sobota

T: 02 535 22 00
F: 02 528 11 24
E: gp.ms@urszr.si
www.sos112.si/murska sobota

GLOBALNA OCENA OGROŽENOSTI POMURSKE REGIJE

(povzetek)

	Organ	Datum	Podpis odgovorne osebe
Izdelal	Izpostava URSZR Murska Sobota	20.12.2010	_____ Martin SMODIŠ vodja izpostave
Obravnaval	Štab Civilne zaščite za Pomurje	Šifra: 846-21/2010-3 Datum: 21.12.2010	
Sprejel	Poveljnik Civilne zaščite za Pomurje	22.12.2010	_____ Martin SMODIŠ poveljnik CZ za Pomurje
Skrbnik	Izpostava URSZR Murska Sobota		_____ Klavdija LEBAR-GEREBIC svetovalka

VSEBINA

		AŽURIRANO
1.	Uvod	11.12.2013
2.	Splošno o pomurski regiji	11.12.2013
3.	Ocena poplavne ogroženosti – verzija 5.0	30.09.2011 23.07.2014 16.10.2017 15.06.2020 01.09.2026
4.	Ocena potresne ogroženosti – verzija 3.1	30.09.2011 14.08.2014 03.01.2019 26.02.2021
5.	Ocena ogroženosti ob jedrski ali radiološki nesreči – verzija 4.0	10.12.2013 15.01.2018 25.03.2022 04.05.2022 09.02.2024 12.11.2026
6.	Ocena ogroženosti zaradi množičnega pojava nalezljivih bolezni pri ljudeh – verzija 3.0	30.09.2011 06.08.2015 16.11.2016 24.07.2026
7.	Ocena ogroženosti ob pojavu posebno nevarnih bolezni živali – verzija 4.1	09.09.2013 27.01.2016 28.05.2021 19.08.2025 18.11.2026
8.	Ocena ogroženosti zaradi železniške nesreče, verzija 1.2	30.09.2011 03.09.2014 13.12.2018
9.	Ocena ogroženosti zaradi nesreče zrakoplova, verzija 3.3	30.09.2011 14.07.2014 30.11.2018 03.07.2024
10.	Ocena ogroženosti zaradi terorističnega napada, verzija 1.1	30.09.2011 25.03.2022 16.06.2022 11.11.2026
11.	Ocena ogroženosti zaradi velike nesreče v cestnem prometu	30.09.2011
12.	Ocena ogroženosti ob množični nesreči na avtocesti, verzija 1.0	11.12.2013
13.	Ocena ogroženosti zaradi vojne	30.09.2011
14.	Ocena ogroženosti zaradi nesreče z nevarnimi snovmi, verzija 1.1	30.09.2011 02.11.2026
15.	Ocena ogroženosti zaradi nesreče na nesaniranih naftno-plinskih vrtinah, verzija 1.0	30.09.2011
16.	Ocena ogroženosti zaradi industrijske nesreče	30.09.2011
17.	Ocena ogroženosti zaradi neeksplodiranih ubojnih sredstev	30.09.2011
18.	Ocena ogroženosti zaradi suše	30.09.2011
19.	Ocena ogroženosti zaradi požarov v naravnem okolju in drugje, verzija 3.1	30.09.2011 24.11.2017 11.11.2026
20.	Ocena ogroženosti zaradi neurja s točo in viharjem	30.09.2011
21.	Ocena ogroženosti zaradi zemeljskih plazov in usadov	30.09.2011
22.	Ocena ogroženosti zaradi visokega snega	30.09.2011
23.	Ocena ogroženosti zaradi pozebe	30.09.2011
24.	Ocena ogroženosti zaradi žleda, verzija 1.2	30.09.2011

		AŽURIRANO
		21.12.2018 25.09.2026
25.	Zaključek	30.09.2011

7. OCENA OGROŽENOSTI OB POJAVU POSEBNO NEVARNIH BOLEZNI ŽIVALI, VERZIJA 4.1

7.1 Uvod

Regijsko oceno ogroženosti ob pojavu nevarnih bolezni pri živalih je izdelala Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Izpostava Murska Sobota na osnovi Navodila o pripravi ocen ogroženosti (Uradni list RS, št. 39/95), Zakona o veterinarskih merilih skladnosti (Uradni list RS, št. 93/05 – ZVMS, 90/12 – ZdZPVHVVR, 23/13 – ZZZiv-C in 40/14 – ZIN-B in 22/18) in Pravilnika o boleznih živali (Uradni list RS, št. 81/2007 in 24/2010) v sodelovanju z Upravo RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (v nadaljevanju UVHVVR).

Regijska ocena ogroženosti ob pojavu posebno nevarnih bolezni živali je izdelana zaradi možnega izbruha posebno nevarnih bolezni pri živalih, pojava epizootij oziroma tudi panzootij.

Verzija 3.0 se razlikuje od verzije 2.0 predvsem glede dopolnitev podatkov o nekaterih posebno nevarnih bolezni živali v zadnjem desetletju (poglavje 7.7) ter glede dopolnjenih in novih opisov nekaterih posebno nevarnih bolezni živali v poglavju 7.5.1. Dodano je novo poglavje 7.6. Prenovljeno je tudi poglavje 7.11. V celoti so bili ažurirani podatki o staležu rejnih živali in kmetijskih gospodarstvih. Ažurirali so se tudi pravni akti in priloge. Prav tako je spremenjen tudi zaključek ocene ogroženosti in viri.

Verzija 4.0 v primerjavi z verzijo 3.0 prinaša dodatne informacije predvsem o aviarni influenci, ažurirane informacije o pojavu afriške prašičje kuge, ki se pojavlja tudi v sosednjih državah, o pojavu atipične kokošje kuge, ki se je v Sloveniji pojavila v začetku leta 2025, o ponovnem pojavu slinavke in parkljevke v Evropi prav tako v tem letu ter posamične manjše spremembe besedila. Spremenil se je tudi seznam posebno nevarnih bolezni živali. Dodani so tudi najnovejši splošni podatki o staležu rejnih živali v obdobju od leta 2020 do 2024. Podrobnejši podatki o staležu rejnih živali v letu 2024 na vseh ravneh so v prilogi ocene, z njimi smo nadomestili podatke, ki so se nanašali na leto 2019. Ob upoštevanju staleža rejnih živali v letu 2024 in ob osveženih merilih ogroženosti je bila na novo ugotavljana ogroženost na ravni gospodarstev, občin in regij. Glede na dobljene rezultate oziroma izsledke novega ugotavljanja ogroženosti na vseh ravneh je bila ustrezno spremenjena vsebina enajstega poglavja ocene in zaključek ocene.

V verziji 4.1 je pomembna sprememba v posodobljenem seznamu posebno nevarnih bolezni živali, na katerem je sedaj 14 bolezni, kar je za dve več kot doslej. Dve novi bolezni sta v oceni tudi opisani. V oceno smo dodali še nekaj novejših podatkov o staležu rejnih živali.

7.2 Vrsta, oblika in značilnosti ogroženosti

Bolezni živali so bolezni, ki jih povzročajo biološki agensi in se neposredno oziroma posredno prenašajo z okužene oziroma bolne živali na zdravo, lahko pa tudi na ljudi (zoonoze). Med te bolezni spadajo številne bolezni z zelo različnimi simptomi, velikokrat specifičnimi glede na virulentnost povzročitelja (sposobnost povzročitelja, da povzroči bolezen). Znaki bolezni se lahko pojavijo kmalu po okužbi, v nekaj dneh (npr. influenca), ali pa se bolezen razvija počasi, lahko tudi več mesecev ali let (npr. tuberkuloza). Med njimi so bolezni, ki so lokalizirane in zajamejo le določen organ, ali pa so generalizirane in je prizadeto celo telo. Za potek bolezni je bistvenega pomena imunski odgovor organizma.

Bolezni živali se glede na število obolelih pojavljajo:

1. **sporadično** – zboli ena oziroma posamezna žival;
2. **v obliki izbruha** – omejen pojav bolezni, ki po času in kraju nastanka ter številu prizadetih živali presega običajno stanje na določenem omejenem območju ali pri skupini posameznikov;
3. **enzootsko (enzootija)** – bolezen se stalno pojavlja v različni jakosti na določenem ožjem območju in nima težnje po širjenju;
4. **epizootsko (epizootija)** – bolezen izbruhne pri večjem številu živali oziroma velikost prizadetega območja presega običajno stanje in predstavlja tveganje za večji del populacije živali in je zato potrebno takojšnje ukrepanje;
5. **panzootsko (panzootija)** – bolezen živali se hitro širi med živalmi na velikem območju in zajame več celin.

7.3 Viri okužbe oziroma vzroki nastanka in širjenja bolezni živali

Povzročitelji bolezni živali so: virusi, bakterije, paraziti, glivice, plesni in prioni.

Ločujemo med okužbo in boleznijo. Okužba je posledica stika dovzetne živali s povzročiteljem bolezni. Vir za večino okužb živali predstavlja druga žival, krma, gnoj, oprema, vektorji, in drugo. Bolezen je le eden od možnih izidov okužbe, njen razvoj pa je odvisen tako od virulence povzročitelja kot od dovzetnosti živali.

Nevarnost bolezni je, da se lahko pojavljajo množično in se širijo v obliki izbruhov, epizootij oziroma tudi panzootij.
Pomurje je tranzitna regija, čez katero poteka glavna tranzitna pot Barcelona – Kijev in s tem živahna mednarodna trgovina z živalmi, živili in izdelki živalskega izvora, kar pomeni stalno nevarnost namernega oziroma nenamernega vnosa živalskih kužnih bolezni. Najnevarnejše kužne bolezni se pojavljajo in se širijo tudi v Evropi. Zadnji primer je slinavka in parkljevka v letu 2001, ki se je razširila iz Velike Britanije na celinsko Evropo in je ogrožala tudi našo državo.

7.4 Dejavniki, ki povečujejo verjetnost nastanka in širjenja bolezni živali

Pomembna dejavnika, ki poleg značilnosti povzročitelja vplivata na širjenje bolezni, sta okolje in obnašanje. Determinante, ki so pomembne za nastanek bolezni in njihovo širjenje, so:

- prilagajanje in spremembe povzročiteljev,
- dovzetnost živali za okužbe,
- trgovanje z živalmi,
- podnebje, vreme in okoljske spremembe, kot so globalno segrevanje in posegi v naravo, ki vplivajo na širjenje nalezljivih bolezni na nova območja (bolezen modrikastega jezika, afriška prašičja kuga, kuga drobnice, …),
- mednarodna potovanja,
- turizem,
- nove tehnologije in industrija,
- naravne in druge nesreče,
- namerno širjenje bolezni živali (biološko orožje).

7.5 Posebno nevarne bolezni živali

Posebno nevarne bolezni živali so bolezni kategorije A s seznama Izvedbene uredbe 2018/1882/EU z dne 3. decembra 2018 o uporabi nekaterih pravil za preprečevanje in obvladovanje bolezni za kategorije bolezni s seznama ter o oblikovanju seznama vrst in skupin vrst, ki pomenijo precejšnje tveganje za širjenje navedenih bolezni (UL L 308, 4. 12. 2018, str. 21–29), ki se navadno ne pojavljajo v Evropski uniji in za katere je treba ob njihovi potrditvi sprejeti takojšnje ukrepe za izkoreninjenje v skladu z Delegirano uredbo 2020/687/EU z dne 17. decembra 2019 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2016/429 Evropskega parlamenta in Sveta glede pravil za preprečevanje in obvladovanje nekaterih bolezni s seznama (UL L 174, 3. 6. 2020, str. 64–139) (UVHVVR, 2024).

Preglednica 7.1: Posebno nevarne bolezni živali.

BOLEZEN
Slinavka in parkljevka (SIP)
Goveja kuga
Kuga drobnice
Pljučna kuga govedi
Nalezljiva plevropnevmonija koz
Vozličasti dermatitis (VD)
Mrzlica doline Rift (RVF)
Osepnice ovc in koz
Konjska kuga
Okužba z Burkholderia mallei (smrkavost)
Afriška prašičja kuga (APK)
Klasična prašičja kuga (KPK)
Visoko patogena aviarna influenca (HPAI)
Atipična kokošja kuga (AKK)

Vir: UVHVVR, 2026

Skladno z Zakonom o veterinarskih merilih skladnosti mora imetnik živali vsak sum bolezni sporočiti veterinarski organizaciji. Za posebno nevarne bolezni mora UVHVVR pripraviti načrte ukrepov ob pojavu bolezni. Načrt ukrepov določa postopke in ukrepe ob pojavu bolezni, shemo delovanja služb, opremo, sredstva, osebje, ki sodeluje ob izvajanju ukrepov, in drugo. Na spletni podstrani GOV.SI so dostopni načrti ukrepov za posebno nevarne bolezni živali, kot so slinavka in parkljevka (SIP), klasična prašičja kuga (KPK), aviarna influenca (AI oziroma HPAI), atipična kokošja kuga (AKK), afriška prašičja kuga (APK), konjska kuga in vozličasti dermatitis (VD).

7.5.1 Kratek opis posebno nevarnih bolezni živali

7.5.1.1 Slinavka in parkljevka

Slinavka in parkljevka je zelo nalezljiva virusna bolezen parkljarjev, predvsem goveda, ovac, koz, prašičev in tudi nekaterih vrst parkljaste divjadi (jelenjadi, srnjadi, divjih prašičev). Bolezen povzroča virus iz skupine Picorna virus, ki ima sedem podtipov. Najpomembnejši pa so O, A in C.

Visok pogin se lahko pojavi pri mladih živalih, predvsem jagnjetih in pujskih. Odrasle živali redko poginejo. Bolezen povzroča ogromno gospodarsko škodo, pri čemer ne gre toliko za neposredne izgube zaradi poginov (2 do 5%), kot za posredne, med katere štejemo dolgotrajno in bistveno zmanjšano proizvodnjo mleka, zvrgavanje, rojevanje nevitalnih telet, hujšanje itn. Bolezen predstavlja zelo pomembno oviro pri mednarodnem trgovanju z živalmi in njihovimi proizvodi.

Pri govedu je prvi znak bolezni visoka temperatura, ki jo spremlja potrtost, neješčnost in nenaden padec mlečnosti. Sledi pojav mehurčkov po jeziku, ustnicah, dlesni, dentalni plošči, nosnicah, koži nad in med parklji, po seskih, itd. Mehurčki v 24 urah popokajo in pustijo za sabo boleče razjede. Pri hudih okužbah lahko pride do luščenja sluznice jezika. Razjede po ustih privedejo do povečanega izločanja sline, cmokanja in oteženega hranjenja. Poškodbe po parkljih privedejo do akutne šepavosti, zavračanja gibanja, sekundarne infekcije pa lahko povzročijo resne poškodbe globinskih tkiv parkljev. Zelo hitro pride tudi do izgube telesne mase. Poškodbe na seskih lahko vodijo v vnetje vimena. Pri prašičih se pojavi vročica, neješčnost in upiranje gibanju. Najbolj izražene so spremembe na parkljih, ki povzročijo akutno šepanje in pogosto ležanje, zlasti če so prašiči nastanjeni na trdih tleh. Mehurčki po jeziku so pri prašičih zelo redek pojav in se tudi zelo hitro pozdravijo. Slinavka in parkljevka se pri drobnici pojavi v najblažji obliki in velikokrat tudi ni dovolj hitro ugotovljena. Mehurčki se pojavijo ponavadi na zobni plošči in zgornji strani jezika. Gre za drobne poškodbe, ki se zelo hitro pozdravijo. Poškodbe nog je zelo težko identificirati, se pa najpogosteje pojavijo v reži med parklji. Največkrat je glavni opazni znak v čredi drobnice šepanje, ki ga je treba ločiti od drugih oblik šepanja. Tako kot pri drugih vrstah živali, lahko tudi pri drobnici pride do nenadnih, visokih poginov mladičev, predvsem zaradi poškodb srčne mišice.

7.5.1.2 Goveja kuga

Goveja kuga je zelo nalezljiva akutna virusna bolezen prežvekovalcev in prašičev. Povzročitelj spada med viruse iz družine *Paramyxoviridae*. Bolezen se prenaša z neposrednim stikom med živalmi, virus pa se nahaja v izdihanem zraku, solzah, nosnem izcedku, slini, fecesu in urinu.

Bolezen se začne z visoko temperaturo. Živali so potrte in nemirne, izgubijo apetit, pojavi se izcedek iz oči in nosu, dihanje je hitro in plitvo. Na sluznicah ust, nosu in urogenitalnega trakta se pojavijo majhne nekrotične spremembe, ki se hitro večajo. Lahko se povečajo tudi površinske bezgavke. Po nastanku nekrotičnih sprememb na sluznicah se pojavi močna driska, ki ji sledi hitra dehidracija, kolaps in smrt. Večina živali pogine v 6 do 12 dneh po pojavu kliničnih znakov. Bolezen lahko poteka tudi subakutno, in sicer v endemični območjih ali ob okužbi z manj virulentnimi sevi virusa. Ob pojavu bolezni v visoko dovzetni populaciji je obolevnost do 100%, smrtnost pa okoli 50% (25% do 90%).

7.5.1.3 Kuga drobnice

Kuga drobnice je bolezen ovac in koz, ki je podobna goveji kugi. Virus, ki jo povzroča, je soroden virusu goveje kuge in spada v družino *Paramyxoviridae*. Okužene živali izločajo virus z izdihanim zrakom ter vsemi izločki. Bolezen se prenaša z neposrednim stikom med živalmi in se širi na nova območja s premiki okuženih živali.

Bolezen se kaže s povišano temperaturo, potrtostjo in neješčnostjo. Pojavi se tudi izcedek iz nosu in oči. Dva do tri dni po pojavu povišane temperature se pojavijo spremembe na ustne sluznice, ki nekrotizirajo. Večina živali dobi močno driska, ki vodi v hitro dehidracijo in hujšanje. Smrtnost je lahko tudi do 90%.

7.5.1.4 Pljučna kuga govedi

Pljučna kuga govedi je akutna, subakutna ali kronična bolezen govedi, ki jo povzroča *Mycoplasma mycoides* subsp. *mycoides* SC (bovini podtip). Govedo se okuži z vdihavanjem okuženih kapljic, potreben pa je tesen stik med živalmi.

Pri akutni obliki se pojavi povišana temperatura, neješčnost, potrtost in hitro dihanje. Temu sledi suh kašelj, ki sčasoma postane močnejši in pojav bolečine v prsnem delu. Zaradi tega živali zavzamejo tipično držo telesa. Smrtnost je lahko do 50%. Pri subakutnih in kroničnih primerih so klinični znaki blagi in se lahko tudi prezrejo. Lahko pride do rahlega zvišanja telesne temperature, izgube kondicije in respiratornih znakov, ki se lahko izrazijo le ob povečani aktivnosti. Pri teletih do šestega meseca starosti se bolezen lahko izrazi kot artritis, s šepanjem in oteklinami prizadetih sklepov.

7.5.1.5 Nalezljiva plevropnevmonija koz

Nalezljiva plevropnevmonija koz (Contagious caprine pleuropneumonia-CCPP) je zelo nalezljiva bakterijska bolezen koz, ki jo povzroča Mycoplasma capricolu. Zanjo so značilni predvsem hudo vnetje pljuč in poprsnice, oteženo dihanje, kašelj, povišana telesna temperatura, neješčnost in oslabelost. Prizadene samo koze. Pri akutnem poteku lahko povzroči visoko obolevnost in pogine živali (60-90 %), zato predstavlja pomembno tveganje za zdravje živali. Kronična oblika se pojavlja predvsem v endemičnih področjih.
Bolezen se širi predvsem z neposrednim stikom med kozami ter z izdihanim zrakom. Inkubacijska doba je 6-14 dni, lahko do štiri tedne. Bolezen se ne prenaša na ljudi (UVHVVR, 2026).

7.5.1.6 Vozličasti dermatitis

Vozličasti dermatitis (VD) je virusna bolezen goveda in vodnih bivolov, ki jo povzroča virus iz družine *Poxviridae* in je soroden virusu osepnic ovac in koz. Gre za akutno infekcijsko bolezen, ki lahko prizadene govedo vseh starosti. Bolezen se hitro širi, predvsem s premiki živih živali. V preteklosti je bila bolezen omejena na države podsaharske Afrike, nato se je pojavljala v vseh afriških državah. V letu 2015 se je bolezen prvič pojavila v EU (Grčija), v letu 2019 pa se je bolezen razširila še v Bolgarijo ter države Zahodnega Balkana (Makedonija, Srbija, Albanija, Kosovo in Črna gora).

Bolezen se kaže s nihajočo oziroma povišano temperaturo, z vnetjem nosne sluznice, očesnih veznic, prekomernim slinjenjem in izcedki iz nosu in oči. Pri obolelih živalih se znatno zniža mlečnost. Pojavijo se boleči vozliči velikosti dva do pet centimetrov, ki se nenadno razvijejo po

celem telesu, predvsem po glavi, vratu, vimenu in presredku. Vozliči prizadenejo kožo in podkožje, iz njih se lahko izloča serozna tekočina. Po dveh tednih lahko vozliči nekrotizirajo in se ločijo od okolice. Lahko pride tudi do sekundarne bakterijske okužbe vozličkov in do nastanka gnojnih ran in abscesov. Po sluznicah ustne votline, prebavil, sapnika in pljuč se pojavijo lezije. Bezgavke so povečane, pojavijo se otekline po okončinah. Pojavi se odpor do gibanja, pristono je oteženo dihanje, živali so depresivne, neješče, hujšajo in so izčrpane.

Glavni način prenosa bolezni je mehanski prenos z vektorji iz debla členonožcev (Arthropoda). Čeprav do sedaj ni bila ugotovljena specifična vrsta vektorja, imajo komarji (npr. Culex mirificens in Aedes natrionus) in muhe (npr. Stomoxys calcitrans in Biomyia fasciata) veliko vlogo pri prenosu bolezni. V manjši meri lahko predstavlja vir okužbe tudi neposreden stik z okuženimi živalmi. Do prenosa bolezni lahko pride tudi z zaužitjem vode in krme, onesnažene s slino okuženih živali. Poskusno pa so izzvali okužbo pri živalih tudi z inokulacijo materiala iz vozličev po koži in s krvjo. Bolezen se ne prenaša na ljudi.

Pojav bolezni ima velik ekonomski vpliv predvsem zaradi velikih posrednih škod in izgub, ki nastanejo v proizvodnji (upad mlečnosti, zmanjšana kvaliteta kož) in zaradi prepovedi premikov živali in proizvodov na in z območij z omejitvami. Smrtnost živali pa ni velika. Bolezen se ne zdravi. V RS te bolezni ni, vendar UVHVVR med drugim izvaja tudi monitoring z aktivnim nadzorom s kliničnimi pregledi določenih kmetijskih gospodarstev na območjih s povečanim tveganjem.

7.5.1.7 Mrzlica doline Rift

Mrzlica doline Rift je akutna virusna bolezen, ki jo prenašajo komarji in v glavnem prizadene prežvekovalce in ljudi. Virus razvrščamo v družino *Bunyaviridae*. Pri živalih prenos bolezni brez vektorjev (komarjev) ni pomemben, medtem ko je pri ljudeh pomembna pot okužbe tudi pri rokovanju s tkivi, krvjo oziroma izločki okuženih živali ali v laboratoriju.

Pri ovcah je obolevnost skoraj 100%, smrtnost pa je največja pri zelo mladih jagnjetih (95% do 100%) in teličkih (okoli 70%). Bolezen lahko poteka perakutno, kar pomeni, da ovce poginejo čez noč oziroma naenkrat oslabijo in se zgrudijo. Pri akutnem poteku se poviša telesna temperatura in pulz, ovce oslabijo, negotovo hodijo, bruhajo in imajo izcedek iz oči in nosu. Lahko se pojavi tudi krvava driska in krvavitve po vidnih sluznicah. Pri odraslih ovcah je bolj možna subakutna oblika, ki se kaže s povišano temperaturo, neješčnostjo in oslabelostjo. Pogosto je izrazit znak zlatenica. Pri brejih ovcah pride do zvrgavanja. Klinični znaki pri kozah so podobni, vendar manj intenzivni. Tudi pri govedu so klinični znaki podobni. Bolezen se prav tako močneje izrazi pri mladih živalih. Pride do zvrgavanja pri brejih živalih in padca mlečnosti.

7.5.1.8 Osepnice ovc in koz

Osepnice ovac in osepnice koz sta zelo sorodni bolezni, ki ju povzroča virus iz družine *Poxviridae*. Verjetno gre za isti virus, pri katerem je prišlo do prilagoditve na vrsto živali. Bolezen se širi po dihalni poti z neposrednim prenosom med živalmi. Ker je virus relativno stabilen, je pomemben vir okužbe tudi kontaminirano okolje. Okužene živali izločajo virus z vsemi izločki in s krastami.

Pri mladih živalih poteka bolezen v dosti hujši obliki kot pri starejših. Poleg visoke temperature se pojavi slinjenje in izcedek iz oči in nosu. Prizadete živali se nočejo gibati, na koži pa se pojavijo spremembe, ki so bolj vidne na mestih s kratko dlako, pojavijo pa se tudi na sluznicah. Celjenje mehurčkov lahko traja pet do šest tednov. Smrtnost lahko doseže 50%, pri mladih živalih pa tudi do 100%.

7.5.1.9 Konjska kuga

Konjska kuga je akutna ali subakutna virusna bolezen enoprstih kopitarjev, ki jo prenašajo insekti. Bolezen povzroča virus RNK, ki spada v družino Reoviridae. Najbolj dovzetni so konji in mule. Smrtnost pri konjih je lahko do 95%, pri mulah pa od 50% do 70%. Osli manj dovzetni za bolezen.

Pri konjih se bolezen pojavlja v štirih kliničnih oblikah. Pljučna oblika poteka perakutno s povišano temperaturo in močno oteženim dihanjem. Pojavi se pljučni edem in penast izcedek iz nosnic. Konji stojijo z razširjenimi prednjimi nogami, iztegnjeno glavo, spuščenimi ušesi in imajo razširjene nosnice. Pri srčni obliki se poleg povišane temperature pojavijo edemi na glavi (veke, ustnice, lica, jezik in grlo), ki se pri hudi obliki širijo tudi na vrat, prsi in trebuh. Mešana oblika se lahko začne kot srčna oblika, ki ji sledijo znaki pljučne oblike s kašljem, izločanjem penaste tekočine in kolapsom ali z blagimi znaki pljučne oblike, po katerih se pojavijo edemi. Najblažja oblika poteka kot vročica, najpogosteje subklinično. Poleg povišane temperature se pojavi vnetje očesnih veznic, oteženo dihanje in povišan utrip.

7.5.1.10 Okužba z Burkholderia mallei (smrkavost)

Okužba z bakterijo Burkholderia mallei je zelo nalezljiva bakterijska bolezen, ki prizadene predvsem kopitarje, zlasti konje, osle in mule. Okužijo se lahko trudi kamele, koze ter nekatere vrste mesojedih živali, vendar imajo majhno epidemiološko vlogo. Bolezen se prenaša predvsem z zaužitjem okužene krme ali vode, preko izdihanega zraka, s stikom med okuženimi živalmi, njihovimi izločki in opremo. Klinični znaki so: povišana telesna temperatura, izcedek iz nosu, nastanek vozličev in razjed na nosni sluznici ter v dihalih. Pojavi se lahko trudi kožna oblika z vnetjem limfnih žil in nastankom gnojnih vozličev. Potek bolezni je lahko akuten ali kroničen, možna je tudi okužba brez značilnih kliničnih znakov. Učinkovitega cepiva in zdravila ni. Bolezen je zoonoza in lahko pri ljudeh povzroča hudo obliko okužbe (UVHVVR, 2026).

7.5.1.11 Afriška prašičja kuga

Afriška prašičja kuga je bolezen domačih in divjih prašičev. Povzročitelj je virus, ki spada v družino *Asfarviridae. Z*a akutno obliko bolezni je značilna visoka telesna temperatura, krvavitve po koži in sluznicah ter visok pogin živali. Mehki klopi iz rodu *Ornithodorus*, posebej *O. moubata* in *O. erraticus*, so rezervoar virusa v naravi, v klopih se lahko virus uspešno razmnožuje in prenaša z okuženega na neokuženega prašiča. Za virus APK so v naravi dovzetni samo prašiči, domači in divji. Evropski divji prašič je na virus prav tako občutljiv kot domači prašič. Divji prašiči zbolijo s klinično sliko bolezni, ki je podobna tisti, ki se pojavlja pri domačih prašičih. Virus se najpogosteje prenaša ob stiku okužene živali z neokuženo. Tudi vsi proizvodi in stranski proizvodi iz okuženih prašičev so možen vir infekcije, zlasti kot krma za prašiče (pomije). Mehaničen prenos je možen z obleko, obutvijo in instrumenti ter tudi s prevoznimi sredstvi (letalski, ladijski promet). Bolezen je zelo podobna klasični prašičji kugi.

Bolezen lahko poteka perakutno – živali nenadoma poginejo (brez kliničnih znakov), najpogostejša oblika bolezni pa je akutna oblika, medtem ko kronično obliko povzročajo manj virulentni sevi virusa. Prizadeti prašiči so potrti, ne jedo, če jih prisilimo k gibanju, se neradi gibljejo, zanaša jih v zadnjem delu, ležijo in se tiščijo skupaj, kot da jih zebe. Najprej se pojavi povišana temperatura. V začetku okužbe se pojavlja pomodrelost sluznic, nekoordinirano gibanje, driska in bruhanje. Kasneje se pojavi difuzna hiperemija in rožnato obarvanje kože po rilcu, ušesih, repu in spodnjih delih nog. Živčna znamenja so pogosta tudi v začetnih stadijih bolezni, kažejo pa se s kroženjem živali, mišičnim tresenjem in krči. Pri domačih prašičih je smrtnost pogosto 100%. Pri nizko virulentnih sevih pride do manj izrazitih kliničnih znakov

bolezni. Pri kronični obliki je inkubacija daljša, pojavljajo se kožne spremembe v obliki alopecij, dermatitisa, rožnatih sprememb po koži trebuha. Pri brejih svinjah lahko pride do dviga temperature, povečanega števila abortusov, majhnih gnezd in mrtvorojencev.

V preteklosti je bila bolezen, kot že ime pove, omejena na države Afrike, v zadnjih letih pa se je po vnosu v Gruzijo in Rusijo razširila v Baltske države, na Poljsko, Češko in v Romunijo (UVHVVR, 2019). Na območju EU je APK prisotna od leta 2014 (UVHVVR, 2024). Leta 2019 se je bolezen razširila tudi na Madžarsko in Srbijo. Bolezen je že precej let prisotna tudi na Sardiniji, kjer je endemična (UVHVVR, 2019). Trenutno je prisotna v sedmih državah članicah EU in v sosednjih državah pri domačih prašičih in v 16 državah pri divjih prašičih. Najbližje so nam Italija, Madžarska, Hrvaška ter Bosna in Hercegovina.

Bolezen v RS še ni bila ugotovljena, vendar njeno širjenje z vzhoda (Hrvaška, Madžarska, Bosna in Hercegovina, Srbija) in zahoda (Italija) pomeni vse večje tveganje tudi za populacije domačih in divjih prašičev v RS.
Evropska unija in pristojni organi v okuženih državah članicah izvajajo številne ukrepe za nadzor in izkoreninjenje bolezni, vendar je pri tem ključnega pomena dobro sodelovanje z lovci in njihovimi združenji ter s kmeti in njihovimi združenji. Lovci spremljajo zdravstveno stanje v populacijah divjih živali in imajo ključno vlogo pri varovanju zdravja živali, vključno z domačimi živalmi. Prav tako imajo pomembno vlogo pri preprečevanju vnosa in širjenja te bolezni gozdni delavci in obiskovalci gozda.

Vse od prvih pojavov APK na območju EU je UVHVVR dejavna predvsem na področju preprečevanja vnosa bolezni v državo in širjenja bolezni. Glavni poudarek je na preprečevanju prenosa s populacije divjih prašičev na domače, kar bi pomenilo veliko gospodarsko škodo za prašičerejski sektor. Največ prizadevanj je zato usmerjenih v ozaveščanje vseh deležnikov o nevarnosti APK, načinih vnosa ter o ukrepih, ki jih je treba izvajati za preprečevanje vnosa in morebitno širjenje bolezni, vključno z biovarnostnimi ukrepi.

Za učinkovito ukrepanje še pred pojavom bolezni v RS je bil konec leta 2020 sprejet Zakon o nujnih ukrepih zaradi afriške prašičje kuge pri divjih prašičih (Uradni list RS, št. 200/20), ki določa tri stopnje ukrepov: nujne ukrepe za preprečevanje in zgodnje odkrivanje APK pri divjih prašičih (preventivni ukrepi), nujne ukrepe za območje visokega tveganja ter nujne ukrepe za obvladovanje in izkoreninjenje APK pri divjih prašičih. Trenutno ima RS zaradi pojava APK pri divjih in tudi domačih prašičih na Hrvaškem, skladno z omenjenim zakonom, določena območja visokega tveganja.

UVHVVR ima pripravljen Načrt ukrepov ob pojavu APK, ki določa ukrepe ob pojavu APK. Prav tako sta pomembna zagotavljanje ukrepov biovarnosti na gospodarstvih in upoštevanje predpisov za uvoz in trgovanje.

7.5.1.12 Klasična prašičja kuga

Klasično prašičjo kugo povzroča virus, ki spada med pestiviruse iz družine *Flaviviridae*. V toku bolezni prašiči izločajo virus z vsemi izločki, zlasti s slino, urinom in fecesom. Različni sevi virusa se širijo različno hitro. Praviloma se bolj virulentni sevi širijo hitreje in povzročajo višjo obolevnost. Smrtnost lahko doseže 90%. Virus se med rejami širi na različne načine. Med najpogostejše sodi nabava prašičev v inkubaciji ali trajno okuženih. Pomemben je tudi prenos s prašičjim mesom in izdelki ter pomijami. Bolezen lahko prenašajo tudi ljudje, predvsem kmetje in veterinarji, z obutvijo, obleko in instrumenti. Možen je prenos s krvosesnimi insekti in vetrom, vendar je ta način prenosa virusa manj pogost. Tudi divji prašiči so možen vir infekcije za domače prašiče.

Pujski lahko poginejo perakutno brez kliničnih znamenj, vendar je najpogostejša akutna oblika. Prizadeti prašiči so potrti, ne jedo, se neradi gibljejo, če jih prisilimo h gibanju, jih zanaša v zadnjem delu, ležijo in tiščijo se skupaj, kot da jih zebe. Najprej se pojavi povišana temperatura. V začetku se pojavlja zaprtje, ki mu sledita driska in bruhanje. Kasneje se pojavi difuzna hiperemija in rožnato obarvanje kože po trebuhu. Pojavlja se konjunktivitis. Veke so včasih zlepljene zaradi posušenega gnojnega izcedka. Živčna znamenja so pogosta tudi v začetnih stadijih bolezni. Kroženje, mišično tresenje in krči so najpogostejši. Smrt nastopi navadno 7 do 15 dni po začetku bolezni. Z nizko virulentnimi sevi pride do manj dramatičnih sindromov. Pri kronični obliki je inkubacija daljša, pojavljajo se kožne spremembe v obliki alopecije, dermatitisa, rožnatih sprememb po koži trebuha. Pri brejih svinjah lahko pride do dviga temperature, zvrgavanja, majhnih gnezd, mrtvorojencev in nenormalnosti pri pujskih.

7.5.1.13 Visoko patogena aviarna influenca

Aviarno influenco povzročajo virusi influence tipa A, ki spadajo v družino *Ortomyxoviridae*. Znotraj te družine poznamo tri tipe virusov: A, B in C, vendar le virusi tipa A okužijo ptice.

Glede na njihovo virulentnost jih razvrščamo v dve skupini:
- zelo virulentni virusi, ki povzročajo visoko patogeno aviarno influenco (HPAI) in
- nizko virulentni virusi, ki povzročajo nizko patogeno aviarno influenco (LPAI).

Okužene živali izločajo virus AI preko nosnic, ustne oziroma kljunske votline, konjuktiv in kloake. Inficirane živali lahko izločajo virus, še preden kažejo klinična znamenja bolezni, oziroma v primeru okužbe vodne perutnine, tudi kadar so le klicenosci. Virus se tako prenaša z direktnim kontaktom med dovzetnimi vrstami ali pa preko kontaminiranih površin oziroma hrane. Ker se virus HPAI nahaja tudi v drugih organih oziroma tkivih, so lahko trupla poginulih ptic v primeru kanibalizma in predatorstva pomemben vir okužbe. Vertikalni prenos je mogoč le v primeru kontaminacije jajčne lupine in jajčne vsebine. Čeprav veljajo prostoživeče ptice za rezervoar virusov AI, imajo le te manjšo vlogo pri prenosu HPAI na domačo perutnino. Veljavna teorija je, da prostoživeče ptice prenesejo na domačo perutnino nizko patogene seve, ki lahko postanejo bolj ali zelo patogeni in tako povzročijo HPAI. Pomemben faktor pri prenosu HPAI virusov je človek, saj pri nepazljivosti oziroma nevednosti lahko razširi virus že s svojo obleko, čevlji, opremo, krmo ali vozili. Običajno se virus AI širi med osebki istih ali sorodnih vrst, kot je znano pa je prenos virusa mogoč tudi s ptic na sesalce in tudi ljudi ali obratno.

Klinični znaki so izjemno različni, prizadet je lahko dihalni, prebavni, reprodukcijski in živčni sistem. Najbolj očiten znak je velik pogin, tudi do 100%. Pri akutni obliki imajo lahko živali živčne znake kot so ataksija, tresenje glave in vratu, tortikolis, težko stojijo, so neaktivne in se manj oglašajo. Pojavi se potrtost, zmanjša se ješčnost in poraba vode. Pri nesnicah pade nesnost, ki se v nekaj dneh popolnoma ustavi. Pojavijo se lahko tudi edem podkožja glave, cianoza kože v področju glave in na nogah, kihanje, kašljanje, izcedek iz nosnic, konjuktivitis, sinusitis. Pri nojih poročajo tudi o krvavih driskah in briljantno zelenemu urinu. Prostoživeče ptice in ptice v kletkah običajno ne kažejo znakov obolenja. Visok pogin s kliničnimi znaki neješčnosti, slabe koordinacije v gibanju in splošne depresije je bil opisan pri goseh, racah, labodih, velikih flamingih, golobih, vrabcih in papigi pri okužbi s HPAI H5N1.

Monitoring na AI se v RS izvaja od leta 2004. Vsako leto se za naslednje leto pripravi program monitoringa (od leta 2012 v skladu z določbami Odločbe Komisije 2010/367/EU). Program monitoringa, ki ga vsako leto pripravi UVHVVR, je sofinanciran s strani Evropske komisije. Program se izvaja v rejah perutnine in pri prostoživečih pticah na območju celotne države. Vzorčenje in preiskave se izvajajo v okviru vsakoletne Odredbe o izvajanju sistematičnega spremljanja zdravstvenega stanja živali, programov izkoreninjenja bolezni živali ter cepljenj živali.

Aviarna influenca se je v RS prvič pojavila leta 2006 in sicer pri prostoživečih pticah v severovzhodnem delu RS (Koblerjev zaliv, Maribor, Dogoše, Spodnji Duplek, Starše in Ptujsko jezero) (URSZR, 2015). Po 11 letih je bila v RS 5. januarja 2017 znova potrjena visoko patogena aviarna influenca (HPAI) pri prostoživečih pticah, in sicer podtip H5N8, ki se je v pozimi 2016/17 širil po Evropi, tako pri prostoživečih pticah (predvsem vodnih) kot pri perutnini. Poleg tega podtipa pa se v Evropi pojavlja tudi HPAI podtipa H5N5, ki je bil v RS ugotovljen 27. januarja 2017 pri labodih. Od leta 2020 je v manjšem obsegu ves čas prisotna. Prvi primeri HPAI pri perutnini in pticah v ujetništvu (v živalskem vrtu) so bili potrjeni v letih 2021 in 2023 (slednjega leta v ljubljanskem živalskem vrtu). Leta 2021 je bila AI potrjena v manjši dvoriščni reji perutnine (100 živali) v občini Slovenska Bistrica. Izvedeni so bili vsi predpisani ukrepi (usmrtitev vse perutnine na okuženem gospodarstvu, neškodljiva odstranitev trupel, čiščenje in razkuževanje, določitev zaščitnega in ogroženega območja, omejitve premikov itn.). Leta 2023 je bila prisotnost virusa AI ugotovljena v prosti reji kokoši nesnic (približno 1000 živali) v občini Cerklje na Gorenjskem. Odrejeni so bili ukrepi v skladu z Uredbo 2016/429/EU in DA 2020/687/EU, in sicer usmrtitev vse perutnine na okuženem gospodarstvu, neškodljiva odstranitev trupel, čiščenje in razkuževanje, določitev zaščitnega in ogroženega območja, omejitve premikov itn. Leta 2024 so bili ugotovljeni primeri pri divjih pticah (npr. labodih grbcih) na območju občin Markovci, Hajdina in Ptuj (februarja) ter v Prekmurju (aprila), jeseni pa poleg pri divjih pticah tudi v dvoriščni reji v občini Ptuj.

Oktobra in v začetku novembra 2025 so HPAI tipa A, podtip H5N1 najprej odkrili pri treh labodih grbcih v občini Velenje, nato pri poginjenem rumenonogem galebu v Ljubljani ter pri labodu grbcu v Kopru. Decembra 2025 so HPAI tipa A, podtip H5N1, najprej odkrili pri enem labodu grbcu v občini Lenart, kasneje še pri treh labodih grbcih v in sivi čaplji na jezeru Komarnik, prav tako v občini Lenart, pri enem labodu grbcu v ribniku v Pragerskem v občini Slovenska Bistrica, pri enem labodu v medvoški občini, pri treh labodih grbcih v občini Radeče ter pri dveh poginjenih labodih grbcih v Novem mestu (UVHVVR, 2025, UVHVVR, spletna stran). V začetku leta 2026 je bila bolezen ponovno odkrita v novomeški občini, pri dveh labodih grbcih in eni raci, ter pri labodih grbcih v občini Slovenska Bistrica, marca 2026 pa še pri prostoživeči kanji v občini Straža (UVHVVR, 2026, UVHVVR, spletna stran).

7.5.1.14 Atipična kokošja kuga

Atipična kokošja kuga je zelo kužna virusna bolezen perutnine in ptic. Povzročitelji so aviarni paramiksovirusi serotipa1 (APMV-1), ki jih uvrščamo v rod *Rubulavirus*. Bolezen se najpogosteje širi s premiki živih ptic (prostoživeče ptice, ptice v kletkah, tekmovalni golobi, nakup perutnine), z ljudmi in opremo, s perutninskimi proizvodi, s kontaminirano krmo in vodo, preko drugih živalskih vrst, ki same ne zbolijo, z vetrom in ob cepljenju (kontaminacija cepiv, inštrumentov za cepljenje, nepopolna inaktivacija vakcin). Možnost horizontalnega prenosa okužbe je izredno visoka. Vertikalni prenos je mogoč le v primeru kontaminacije jajčne lupine in jajčne vsebine. Okužene živali lahko širijo virus preden kažejo klinične znake bolezni. Okužijo se lahko tudi cepljene živali, ki klinično ne zbolijo, vendar virus izločajo. Med boleznijo živali izločajo virus z vsemi izločki, zlasti kapljično in s fecesom. Bolezen lahko prenašajo tudi ljudje, predvsem kmetje in veterinarji, z obutvijo, obleko in instrumenti.

Klinični znaki so različni. Pri okužbi z velogenimi sevi virusa se bolezen pojavi nenadoma in se hitro razširi na vse živali v jati. Kadar gre za perakutni potek, živali poginjajo tudi brez predhodnih kliničnih znakov. Okužbe z velogenimi sevi navadno povzročajo oteženo dihanje, apatičnost, depresijo in vodeno-zeleno drisko s primesmi krvi. Roža in podbradek sta cianotična, opazna je tudi oteklina glave. Živali imajo zaprte oči, očesne veznice so otečene, vrat pa stegnjen naprej. Ker ne jedo in ne pijejo, dehidrirajo in obnemorejo. Pogin je zelo visok in lahko v nekaj dneh doseže 90%. Živali, ki preživijo akutno fazo bolezni, kažejo prizadetost centralnega živčnega sistema. Pojavijo se ataksija, tortikolis in pareza. Opaziti je tudi rahlo

drhtenje celotnega telesa ali krče. Nevrotropni velogeni sevi povzročajo najprej akutne dihalne motnje, ki jim v enem do dveh dneh sledijo živčni znaki. Driske običajno ni opaziti. Prizadeta je celotna jata. Pogin je višji pri mlajših živalih – lahko doseže tudi 90%, pri starejših pa je nižji, pogine jih do 50%. Mezogeni sevi povzročajo blažje klinične znake. Živali so neješče, kihajo, pojavi se tudi rumeno-zelena driska, nesnost pa se zniža. Živčni znaki se lahko pojavijo šele po dveh tednih in to pretežno pri mladih živalih. Za lentogeno obliko okužbe so značilne blage respiratorne motnje in padec nesnosti. Živali so neješče, rahlo kihanje se sliši samo ponoči. Po preboleli bolezni se nesnost povrne na prejšnjo raven. Pri golobih je klinična slika podobna tisti pri kokoših. Živali so potrte, perje je nasršeno, opazna je neješčnost. V sedmih dneh po okužbi se pojavijo živčni znaki: ohromelost nog in kril, tortikolis in tresenje ter poliurija. Oboli tudi 70% živali v jati, smrtnost pa lahko doseže 20%. Za okužbo so bolj občutljive mlade živali, še posebej v starosti, ko nimajo več maternalnih protiteles.

7.6 Bolezni živali in podnebne spremembe

Ko govorimo o živinoreji, živinorejskih sistemih in posebno nevarnih boleznih živali, ne moremo več obiti njihovih povezanosti s podnebjem in tudi s podnebnimi spremembami. Zato je v to podpoglavje ocene prevzeto tudi besedilo, ki ga je za potrebe izdelave Ocene tveganja za posebno nevarne bolezni živali, verzija 2.0 in verzija 3.0 pripravila UVHVVR.

Živinorejski sistemi, podnebne spremembe in zdravje živali so medsebojno povezani v zapletene mehanizme. Tako npr. živinoreja vpliva na obseg izpustov toplogrednih plinov, kot sta metan in dušikov oksid, kmetijska dejavnost, skupaj s proizvodnjo živali, pa predstavlja kar od 10 do 12 odstotkov svetovnih emisij toplogrednih plinov.

Spremembe podnebja se izražajo v kakovosti vode, zraka in hrane, pa tudi s spremembami v ekosistemih, kmetijstvu, industriji in naseljih. Zdravje živali je lahko posledično prizadeto zaradi ekstremnih dogodkov in s pojavom novih oziroma ponovnim pojavom starih nalezljivih bolezni, pri čemer se nekatere med njimi prenašajo z vektorji (npr. insekti in drugimi prenašalci bolezni), ki so močno odvisni od vremenskih razmer.

To zahteva ukrepanje in prilagajanje vseh inštitucij, povezanih s kmetijstvom, še posebej veterinarske službe, kjer se je treba prilagoditi večjim tveganjem, povezanim s podnebnimi spremembami. Podnebnim spremembam se bo, odvisno od lokacije in vpliva podnebnih sprememb na določenih območjih, morala prilagajati tudi proizvodnja živali.

Živinoreja je pomemben sestavni del kmetijskega sektorja in predstavlja pomemben vir preskrbe s hrano (mleko, jajca in meso). Svetovno povpraševanje po hrani raste z naraščanjem števila prebivalstva. Domače živali so za nekatere ljudi tudi edino sredstvo in vir dohodka oziroma preživljanja. Ocenjujejo, da je od živinoreje odvisna okrog milijarda ljudi. Prežvekovalci igrajo ključno vlogo pri ohranjanju pašnikov po vsem svetu. Prav tako ohranjajo ekosisteme, ki imajo pomemben vpliv na ohranjanje ali povečanje zalog ogljika, proizvodnjo organskih gnojil, kar pomeni prihranek pri kemičnih gnojilih, izboljšanje kakovosti vode in ohranjanje visoke stopnje biotske raznovrstnosti rastlin in živali.

Primarni dejavniki, ki povezujejo podnebne spremembe in produktivnost živali (rodnost, zdravje in bolezni živali) in živinoreje kot kmetijske panoge (proizvodnje mesa, mleka, jajc, volne ipd.), so:
- spremembe v vzorcih, intenziteti in razporeditvi padavin prek leta (spremenjeni padavinski režimi);
- višje povprečne in najvišje temperature in vročinski valovi, ki vplivajo na živino s toplotnim stresom, na rastline v občutljivih fazah njihovega življenjskega cikla pa s povečevanjem evapotranspiracije iz pridelkov in z izhlapevanjem vode iz tal in vodnih zadrževalnikov;

- pogostejši oziroma intenzivnejši ekstremni vremenski dogodki (poplave, nevihte, močan veter, suše ipd.), ki povzročajo povečano smrtnost živali, večjo verjetnost za poškodbe bivalnih prostorov živali, povečano obremenitev higienskih služb za odvoz poginulih živali in večje potrebe po zavetiščih za živali.

Sekundarni dejavniki podnebnih sprememb, ki se kažejo kot posledice primarnih dogodkov, so:
- več bolezni in parazitskih obolenj;
- slabši apetit in prebavljivost krme pri živalih;
- novi insekti in bolezni, ki se širijo iz toplejših krajev ter ostali členonožci (*Arthropoda*);
- slabše priraščanje in splošno počutje živali (npr. zmanjšana proizvodnja mleka); večja smrtnost in obolelost starejših živali in mladičev;
- povečano število nekaterih bolezni, ki se prenašajo z vodo;
- pomanjkanje hrane in pitne vode za živali;
- vpliv na kakovost in velikost na življenjskega prostora živali zaradi pogostejših poplav in gozdnih požarov in drugih požarov v naravnem okolju;
- povečano število škodljivcev, manj pogost stres mraza na živino, povečano število zajedavcev, intenzivnejši napadi zajedavcev oziroma komarjev zaradi milejših zim.

Predvideva se lahko, da bo v časovnem okviru od pet do 10 let marsikje, tudi pri nas, zaradi podnebnih sprememb prišlo do novih oziroma ponovnih pojavov določenih bolezni živali, ki so neposredno povezane s podnebnimi spremembami v regiji.

7.7 Pogostost pojavljanja posebno nevarnih bolezni pri živalih

V RS so se po podatkih UVHVVR v preteklosti pojavile te epizootije:
- atipična kokošja kuga leta 1966 na območju takratne občine Ptuj,
- slinavka in parkljevka leta 1968 na območju takratnih občin Sežana, Postojna, Koper, Nova Gorica, Ajdovščina, Ilirska Bistrica, Logatec, Cerknica in Ljubljana;
- manjši izbruhi atipične kokošje kuge leta 1991,
- manjši pojav klasične prašičje kuge (KPK) leta 1992 ter nazadnje leta 1996,
- visoko patogena aviarna influenca (ptičja gripa, HPAI) pri prostoživečih pticah leta 2006 v severovzhodnem delu RS (Koblerjev zaliv, Maribor, Dogoše, Spodnji Duplek, Starše in Ptujsko jezero). Aviarna influenca se je znova pojavila leta 2017. 5. januarja tistega leta je bila namreč potrjena visoko patogena aviarna influenca pri prostoživečih pticah. Ugotovljen takratni podtip bolezni H5N8 prizadene tako prostoživeče ptice (predvsem vodne) kot domačo perutnino. Prvi primer bolezni je bil potrjen pri treh poginjenih labodih grbcih (Cygnus olor), najdenih v ribniku v Pragerskem (občina Slovenska Bistrica). Od leta 2020 je aviarna influenca v manjšem obsegu ves čas prisotna. Prvi primeri HPAI pri perutnini in pticah v ujetništvu (v živalskem vrtu) so bili potrjeni v letih 2021 in 2023 (slednjega leta v ljubljanskem živalskem vrtu). Leta 2021 je bila AI potrjena v manjši dvoriščni reji perutnine (100 živali) v občini Slovenska Bistrica. Izvedeni so bili vsi predpisani ukrepi (usmrtitev vse perutnine na okuženem gospodarstvu, neškodljiva odstranitev trupel, čiščenje in razkuževanje, določitev zaščitnega in ogroženega območja, omejitve premikov itn.). Leta 2023 je bila prisotnost virusa AI ugotovljena v prosti reji kokoši nesnic (približno 1000 živali) v občini Cerklje na Gorenjskem. Odrejeni so bili ukrepi v skladu z Uredbo 2016/429/EU in DA 2020/687/EU: usmrtitev vse perutnine na okuženem gospodarstvu, neškodljiva odstranitev trupel, čiščenje in razkuževanje, določitev zaščitnega in ogroženega območja, omejitve premikov itn. (UVHVVR, 2024). Leta 2024 so do maja še dvakrat odkrili pojav te bolezni pri prostoživečih pticah (labodih grbcih), in sicer v začetku februarja na območju občin Markovci, Hajdina in Ptuj ter aprila v Prekmurju (UHVVR,

spletna stran), jeseni pa poleg pri prostoživečih pticah še v dvoriščni reji v občini Ptuj (UVHVVR, 2025),

- atipična kokošja kuga (AKK) februarja leta 2025. Bolezen se je pojavila v občini Pesnica na eni manjših rej kokoši nesnic, v kateri je bilo okoli 160 kokoši. Od teh sta poginili približno dve tretjini živali. Na gospodarstvu so bili izvedeni vsi nujni ukrepi za preprečevanje širjenja bolezni, poleg občine žarišča je okoliške občine (Šentilj, Kungota, Lenart, Maribor, Sveta Ana, Sveti Jurij v Slovenskih goricah) je UVHVVR določilo kot območja z omejitvami, kjer so se izvajali ukrepi za preprečevanje, odkrivanje in zatiranje bolezni (UVHVVR, spletna stran).

V RS so bile z ukrepi zdravstvenega varstva živali v preteklosti zatrte oziroma uspešno nadzorovane bolezni živali, ki bi lahko povzročile večjo gospodarsko škodo in bile nevarne tudi za zdravje ljudi (npr. izbruha slinavke in parkljevke ni bilo vse od leta 1968), saj je bil izveden uspešen sistem nadzora in izvajanja predpisanih ukrepov.

Podatki o zdravstvenem stanju živali glede posebno nevarnih bolezni živali v RS so razvidni iz preglednice 7.2.

Preglednica 7.2: Posebno nevarne bolezni živali in njihovo pojavljanje na območju RS

BOLEZEN	**LETO IZBRUHA**
Slinavka in parkljevka (SIP)	1968
Goveja kuga	1883
Kuga drobnice	nikoli ugotovljeno
Pljučna kuga govedi	nikoli ugotovljeno
Nalezljiva plevropnevmonija koz	nikoli ugotovljeno
Vozličasti dermatitis (VD)	nikoli ugotovljeno
Mrzlica doline Rift (RVF)	nikoli ugotovljeno
Osepnice ovc in koz	nikoli ugotovljeno
Konjska kuga	nikoli ugotovljeno
Okužba z Burkholderia mallei (smrkavost)	nikoli ugotovljeno
Afriška prašičja kuga (APK)	nikoli ugotovljeno
Klasična prašičja kuga (KPK)	1992,1996
Visoko patogena aviarna influenca (HPAI)	2006 (prostoživeče ptice), 2017 (prostoživeče ptice), 2021 (perutnina), 2023 (ptice v ujetništvu), 2024 (prostoživeče ptice in perutnina), 2025 (prostoživeče ptice), 2026 (prostoživeče ptice)
Atipična kokošja kuga (AKK)	1966, 1991, 2025

Vir: UVHVVR, spletna stran, UVHVVR, 2024, UVHVVR, 2026

Preglednica 7.3: Podatki o številu rejnih živali in gospodarstev v RS za leta 2019, 2024 in 2025

VRSTA ŽIVALI	LETO	ŠTEVILO ŽIVALI	ŠTEVILO GOSPODARSTEV	POVPREČNO ŠTEVILO ŽIVALI NA GOSPODARSTVO	POVPREČNO ŠTEVILO ŽIVALI NA OBČINO
Govedo	2019	478.010	30.067	16	2254
	2024	452.500	25.612	18	2134
	2025	453.901	24.916	18	2141
Prašiči	2019	248.869	14.329	17	1174
	2024	185.383	10.767	17	875
	2025	184.089	11.409	16	868
Drobnica	2019	150.997	8674	17	712
	2024	113.706	8084	14	536
	2025	113.106	8113	14	534
Perutnina	2019	7.086.623	28.697	247	33.427
	2024	6.544.384	23.016	284	30.869
	2025	n. p.	n. p.		
Kopitarji	2019	n. p.	n. p.		
	2024	28.311	8877	3	134
	2025	24.762	6720	4	117

Vir: UVHVVR, 2025

Podrobnejši podatki o številu domačih živali v Pomurju za leto 2024 so predstavljeni v poglavjih 7.11 do 7.15.

7.8 Možen potek ter pričakovano širjenje bolezni

Glede na epizootiološko situacijo lahko v RS pričakujemo pojav bolezni, ki se v zadnjem obdobju pojavljajo v EU oziroma bližnjih državah. Na območju EU je to bolezen modrikastega jezika, ki je razširjena v večini držav članic. Zaradi načina prenosa (krvosesne mušice) je bolezen težje omejiti. Nevarnost predstavljajo tudi klasična prašičja kuga, aviarna influenca, afriška prašičja kuga, slinavka in parkljevka ter kuga drobnice.

Reje govedi, prašičev in perutnine so skoncentrirane na severovzhodnem delu Slovenije, medtem ko je reja drobnice omejena na južni in zahodni del Slovenije. Tveganje za vnos bolezni predstavljajo trgovanje in uvoz živali in proizvodov, mednarodna potovanja in turizem (mesni in mlečni izdelki, obutev) ter prostoživeče živali.

V RS je bil v letu 2015 prvič zabeležen pojav bolezni modrikastega jezika. Zaradi načina prenosa (krvosesne mušice) je bolezen težje omejiti; edin način je preprečevanje in omejitev širjenja s cepljenjem. V RS cepimo proti bolezni modrikastega jezika drobnico in govedo od leta 2017 dalje. Bolezen ne spada več med posebno nevarne bolezni živali. Drugič se je ta bolezen pojavila februarja 2025.

7.9 Verjetnost nastanka verižnih nesreč

Ob izrednem odstranjevanju trupel živali (sežig, zakop) pri pojavu posebno nevarnih bolezni živali se morajo upoštevati določbe 19. člena Uredbe (ES št. 1069/2009) o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode in pridobljene proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi, ter razveljavitev Uredbe (ES št. 1774/2002 v povezavi s 27. členom Zakona o veterinarskih merilih skladnosti), zato je verjetnost nastanka verižne nesreče zelo majhna.

7.10 Veterinarski ukrepi za preprečevanje, zatiranje in izkoreninjenje posebno nevarnih bolezni živali

Obveščanje in ukrepanje ob sumu ali pojavu bolezni živali v RS določa Zakon o veterinarskih merilih skladnosti, Pravilnik o boleznih živali ter pravilniki, ki določajo ukrepe ob sumu ali pojavu določenih bolezni (posebno nevarnih in drugih).

Ob pojavu posebno nevarnih bolezni živali se bodo izvajali ukrepi za preprečevanje zatiranje in izkoreninjenje teh bolezni, poleg tega pa tudi ukrepi in naloge za zaščito, reševanje in pomoč. Odrejanje veterinarskih ukrepov in nadzor nad izvajanjem le-teh opravlja UVHVVR. Odrejene ukrepe izvajajo uradni veterinarji UVHVVR, veterinarske organizacije in Nacionalni veterinarski inštitut.

7.10.1 Veterinarski ukrepi

7.10.1.1 Zgodnje odkrivanje virov okužbe

Vsak, ki posumi na bolezen živali, mora obvestiti veterinarsko organizacijo, ki na podlagi anamnestičnih podatkov, kliničnega pregleda oziroma epizootioloških razmer nemudoma izvede predpisane ukrepe.

7.10.1.2 Obveščanje o posebno nevarnih bolezni živali

Veterinar mora takoj po postavitvi suma na posebno nevarno bolezen živali to sporočiti na UVHVVR ter določiti ukrepe, da se prepreči oziroma zmanjša možnost širjenja bolezni.

7.10.1.3 Epizootiološka poizvedba

Z epizootiološko poizvedbo lahko ugotovimo možen vir okužbe in poti vnosa oziroma širjenja bolezni. Na podlagi rezultatov epizootiološke poizvedbe lahko UVHVVR odredi dodatne ukrepe.

7.10.1.4 Cepljenje

S cepljenjem zaščitimo dovzetne vrste živali proti boleznim. Načeloma je preventivno cepljenje proti posebno nevarnim boleznim živali prepovedano. Cepljenje je dovoljeno v primerih, ki jih določa pravilnik za posamezno bolezen. V večini primerov gre za cepljenje v nujnih primerih (hitro širjenje bolezni v državi, velika nevarnost za vnos iz drugih držav članic EU ali tretjih držav), v določenih primerih pa se lahko izvaja tudi preventivno cepljenje, s katerim zaščitimo populacijo pred pojavom bolezni. V Sloveniji se takšno cepljenje izvaja proti atipični kokošji kugi. Cepljenje izvajajo veterinarske organizacije s koncesijo. Prav tako je obvezno cepljenje psov proti steklini.

7.10.1.5 Čiščenje in razkuževanje, dezinsekcija in deratizacija

Razkuževanje je odstranitev in uničevanje povzročiteljev bolezni s predmetov, snovi (iztrebki, gnoj, krma idr.) in okolja. Obvezno je razkuževanje izločkov, predmetov ter prostorov, kjer se je nahajala žival, ki je zbolela za eno od posebno nevarnih bolezni živali, ker obstaja neposredna nevarnost za širjenje bolezni. Preden se izvede učinkovito razkuževanje, je treba opremo in prostore dobro očistiti.

Dezinsekcija je zatiranje in uničevanje mrčesa (insektov). Obvezna je dezinsekcija predmetov, prostorov ter okolice v primeru, ko je prenašalec posebno nevarne bolezni živali mrčes (komarji, krvosesne mušice, klopi, in podobno). Dezinsekcija se izvaja tudi v primeru, ko lahko mrčes bolezen prenaša mehanično.

Deratizacija je zatiranje podgan, miši in drugih škodljivih glodavcev, ki se periodično izvaja kot preventivni ukrep. Ob pojavu posebno nevarnih bolezni živali se pogosteje izvaja zaradi nevarnosti mehaničnega raznašanja povzročiteljev bolezni.

7.10.1.6 Odstranitev in usmrtitev okuženih živali

Ta ukrep je najpomembnejši za preprečevanje širjenja bolezni. Kontaminirane oziroma potencialno nevarnih živali na okuženem območju in poginule živali je treba čim prej neškodljivo odstraniti. Za to je predviden odvoz trupel v predelovalni obrat 1. kategorije. Trenutno ima koncesijo za opravljanje te dejavnosti le en obrat z maksimalno dnevno kapaciteto 200 ton. Če bi količina trupel presegala zmogljivosti obrata oziroma zaradi nepredvidenih okoliščin ne bi mogli trupla uničevati v obratu, so možni tudi drugi načini odstranjevanja – zakopavanje ali sežig. Tako za zakopavanje kot sežiganje je potrebna določena mehanizacija (delovni stroji za izkopavanje jam in prevoz trupel, priprava grmade), osebje, usposobljeno za ravnanje s stroji, sredstva za razkuževanje trupel (na primer apno), material za sežig (les, slama), drugi delovni stroji in osebje.

Ob pojavu aviarne influence je treba posebno pozornost nameniti zaščiti osebja, ki sodeluje pri izvajanju ukrepov, saj se ljudje lahko okužijo z virusom aviarne influence in zbolijo. Problem za ljudi lahko predstavljajo še druge zoonoze, kot bi bil npr. pojav mrzlice doline Rift, ki pa se v RS še ni pojavila.

Ukrepi in naloge za zaščito, reševanje in pomoč so opisani v regijskem načrtu zaščite in reševanja ob pojavu posebno nevarnih živali.

7.11 Razvrščanje gospodarstev, občin in izpostav URSZR (regij) v razrede ogroženosti zaradi pojava posebno nevarnih bolezni živali

Osvežena merila ogroženosti in vnovično ugotavljanje ogroženosti zaradi pojava posebno nevarnih bolezni živali temelji na podrobnih podatkih UVHVVR o staležu rejnih živali za leto 2024, ki so v prilogi te ocene.

Vsi nosilci načrtovanja so razvrščeni v posamezne razrede ogroženosti na podlagi števila ali deleža živali (goveda, prašičev, drobnice, perutnine). Večje število živali na nekem območju načeloma pomeni večje tveganje za izbruh in širjenje bolezni. Nosilci načrtovanja (regije - izpostave, občine in gospodarstva) so razvrščeni v pet razredov ogroženosti. Prvi razred ogroženosti pomeni najnižjo (zelo majhno) ogroženost, peti razred pa najvišjo (zelo veliko).

Preglednica 7.4: Razredi in ogroženosti, v katera se uvršča nosilce načrtovanja (gospodarstvo, občine, regije)

Razred ogroženosti	Ogroženost
1	zelo majhna
2	majhna
3	srednja
4	velika
5	zelo velika

Merila za razvrščanje občin, regij in gospodarstev v razrede ogroženosti se med seboj razlikujejo. Pri gospodarstvih je to podatek o številu živali, ki jih redijo, pri občinah število živali v občini glede na »povprečno« občino, pri regijah pa delež posamezne vrste rejnih živali glede na število teh živali v vsej RS. Vrednosti meril ogroženosti oziroma za razvrščanje v razrede ogroženosti se bistveno ne razlikujejo od meril v prejšnjih dveh ocenah ogroženosti, le pragovi za razrede ogroženosti so bili nekoliko spremenjeni glede na spremenjene (zmanjšane) staleže rejnih živali, kar velja predvsem za prašiče in drobnico in predvsem na ravni občin. Pri tem pa ni bil cilj, da bi z novim razvrščanjem v razrede ogroženosti dosegli povečanje ali vsaj bistvene spremembe števila nosilcev načrtovanja (gospodarstva, občine, regije) v višjih razredih ogroženosti.

Meja med drugim in tretjim razredom ogroženosti gospodarstev za prašiče je 1600 živali (prej 1800), za drobnico 2400 (prej 2700) in za perutnino 60.000 živali (prej 68.000). Določanje meje razredov od osnovne ločnice navzdol za gospodarstva in občine je bilo okvirno oblikovano s količnikom 2, pragovi zgornjih treh razredov pa so bili oblikovani z večkratnikom 3 glede na osnovno ločnico. Zaradi nekoliko nižjega izhodišča so vrednosti pragov razredov ogroženosti malo nižje kot v verziji ocene ogroženosti 3.0.

Poglavitna vrednost za oblikovanje razredov za ugotavljanje ogroženosti občin je število posamezne vrste živali v “povprečni” občini. Tudi tu osnovna ločnica predstavlja mejnik med drugim in tretjim razredom ogroženosti. Določanje razredov od osnovne ločnice navzdol za gospodarstva in občine je bilo okvirno oblikovano s količnikom 2, zgornji trije razredi pa so bili okvirno oblikovani s večkratnikom 3 glede na osnovno ločnico.

Za ugotavljanje ogroženosti regij je upoštevan kot glavni kriterij delež posamezne vrste živali glede na število teh živali v vsej RS.

Z nazivom “regije” so v tem poglavju ocene ogroženosti mišljene Izpostave URSZR. Regije so ozemeljsko in glede vključenosti občin vanje identične izpostavam URSZR.

7.11.1 Razvrščanje gospodarstev

Kriteriji za uvrstitev kmetijskih gospodarstev v razrede ogroženosti so določeni v preglednici 7.5.

Preglednica 7.5: Število živali kot merilo za razvrstitev gospodarstev v razrede ogroženosti

Vrsta živali in število	1. razred ogroženosti	2. razred ogroženosti	3. razred ogroženosti	4. razred ogroženosti	5. razred ogroženosti
Govedo	do 200	nad 200 do 400	nad 400 do 1200	nad 1200 do 3600	nad 3600
Prašiči	do 800	nad 800 do 1600	nad 1600 do 4800	nad 4800 do 14.400	nad 14.400
Drobnica	do 1200	nad 1200 do 2400	nad 2400 do 7200	nad 7200 do 21.600	nad 21.600
Perutnina	do 30.000	nad 30.000 do 60.000	nad 60.000 do 180.000	nad 180.000 do 540.000	nad 540.000

7.11.1.1 Razvrščanje gospodarstev v Pomurju

Struktura gospodarstev po razredih ogroženosti in njihova lokacija je prikazana v preglednici 7.6.

Preglednica 7.6: Število gospodarstev, uvrščenih v 3., 4. in 5. razred ogroženosti

VRSTA ŽIVALI	3 RAZRED OGROŽENOSTI GOSPODARSTVA, OBČINE	4 RAZRED OGROŽENOSTI GOSPODARSTVA, OBČINE	5 RAZRED OGROŽENOSTI GOSPODARSTVA, OBČINE
Govedo	▪ Moravske Toplice (Noršinci 62, Martjanci) ▪ Moravske Toplice (Noršinci 61, Martjanci) ▪ Gornja Radgona (Spodnja Ščavnica 15) ▪ Križevci (Križevci pri Ljutomeru)	-	-
Prašiči	▪ Ljutomer (Cven 107), ▪ Beltinci (Ižakovci 188 (skupina PANVITA)) ▪ Gornja Radgona (Spodnja Ščavnica 53)	▪ Murska Sobota (Rakičan, Jezera 49 (skupina PANVITA))	-
Perutnina	▪ Dobrovnik (Dobrovnik 115b, Dobrovnik) ▪ Gornji Petrovci (Peskovci 22)	▪ Križevci (Bučečovci, Križevci pri Ljutomeru),	-
SKUPAJ	9	2	0

Preglednica 7.7: Število živali v gospodarstvih. Za govedo in prašiče je upoštevano stanje staleža 31. 12. 2024, za perutnino pa 1. 2. 2024.

Naslov gospodarstva	Občina	Število živali	Razred ogroženosti
GOVEDO			
Noršinci 61	Moravske Toplice	544	3
Spodnja Ščavnica 15	Gornja Radgona	525	3
Križevci pri Ljutomeru	Križevci	482	3
Noršinci 62	Moravske Toplice	442	3
PRAŠIČI			
Jezera 49	Murska Sobota	9344	4
Ižakovci 188	Beltinci	3580	3
Cven 107	Ljutomer	3106	3
Spodnja Ščavnica 53	Gornja Radgona	2802	3
PERUTNINA			
Bučečovci	Križevci	199.800	4
Dobrovnik 115b	Dobrovnik	121.180	3
Peskovci 22	Gornji Petrovci	82.630	3

Vir (razen za podatke v zadnjem stolpcu): UVHVVR, 2025

7.11.2 Razvrščanje občin

Razvrščanje občin v pet razredov ogroženosti je izvedeno posamično po vrstah živali (govedo, prašiči, drobnica in perutnina) in skupno. Podrobnejši podatki o številu posameznih vrst živali po občinah, »parcialna« uvrstitev v razrede ogroženosti in prisotnost večjih ali velikih gospodarstev v občinah je razvidna iz prvih štirih preglednic v poglavju 7.15 (preglednice 7.14 – 7.17).

Pri razvrstitvi v parcialne razrede ogroženosti so upoštevana merila iz preglednice 7.8. Končna razvrstitev občine v razred ogroženosti upošteva najvišjo parcialno razvrstitev občine v razred ogroženosti po posameznih vrstah živali. Merila ogroženosti se v primerjavi s prejšnjimi verzijami ocene niso bistveno spremenila pri perutnini in pri govedu oziroma so vrednosti pragov razredov ogroženosti samo malo nižje, pri drobnici in pri prašičih pa je zaradi zmanjšanega staleža živali prišlo do nekaj večjega zmanjšanja vrednosti pragov razredov ogroženosti.

Preglednica 7.8: Število živali kot merilo za uvrstitev občin v razrede ogroženosti

Vrsta živali in število	1. razred ogroženosti	2. razred ogroženosti	3. razred ogroženosti	4. razred ogroženosti	5. razred ogroženosti
Govedo	do 1075	nad 1075 do 2150	nad 2150 do 6450	nad 6450 do 19.350	nad 19.350

Vrsta živali in število	1. razred ogroženosti	2. razred ogroženosti	3. razred ogroženosti	4. razred ogroženosti	5. razred ogroženosti
Prašiči	do 450	nad 450 do 900	nad 900 do 2700	nad 2700 do 8100	nad 8100
Drobnica	do 275	nad 275 do 550	nad 550 do 1650	nad 1650 do 4950	nad 4950
Perutnina	do 15.500	nad 15.500 do 31.000	nad 31.000 do 93.000	nad 93.000 do 279.000	nad 279.000

Izjema: če je v občini gospodarstvo, ki sodi v 3, 4. ali 5. razred ogroženosti (po merilih ogroženosti za gospodarstva) je občina za tisto vrsto živali, v kolikor že ni uvrščena v tretji ali višji razred ogroženosti po merilih ogroženosti za občine, avtomatsko uvrščena v tretji razred ogroženosti.

7.11.2.1 Razvrščanje pomurskih občin

Preglednica 7.9: Število pomurskih občin razvrščenih po razredih ogroženosti

Regija	1. razred ogroženosti	2. razred ogroženosti	3. razred ogroženosti	4. razred ogroženosti	5. razred ogroženosti	Skupaj število občin	Razred ogroženosti regije
Pomurska	5	6	4	9	3	27	5

Preglednica 7.9 prikazuje, koliko pomurskih občin spada v posamezni razred ogroženosti.

Pri razvrstitvi v parcialne razrede ogroženosti so upoštevana merila iz preglednice 7.8. Končna razvrstitev občine v razred ogroženosti upošteva najvišjo parcialno razvrstitev občine v razred ogroženosti po posameznih vrstah živali. Iz preglednice 7.10 je razvidna razvrstitev občin posamezno - parcialno po vrstah živali in razred ogroženosti pomurskih občin kot celote.

Podrobnejši podatki o številu živali po občinah in njihova uvrstitev v parcialne razrede ogroženosti se nahajajo v poglavju 7.15 (preglednice 7.14 – 7.17).

Preglednica 7.10: Razvrstitev pomurskih občin v razrede ogroženosti po posameznih vrstah živali

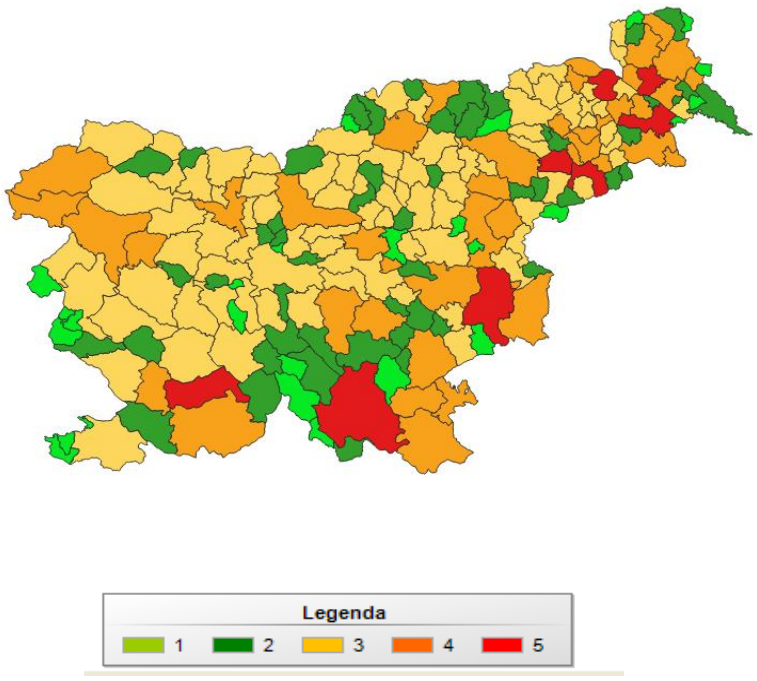
Regija	**Občina**	**govedo**	**prašiči**	**drobnica**	**perutnina**	**Razred ogroženosti občine 2025 in 2026**	**Razred ogroženosti občine 2020 in 2024**
POMURSKA	Apače	1	4	1	3	4	3
(27 občin)	Beltinci	1	4	1	1	4	4
	Cankova	1	3	1	1	3	3
	Črenšovci	1	2	1	3	3	3
	Dobrovnik	1	2	1	4	4	4
	Gornja Radgona	3	5	1	1	5	4
	Gornji Petrovci	1	3	2	4	4	4
	Grad	1	2	1	1	2	2
	Hodoš	1	1	1	1	1	1
	Kobilje	1	1	1	1	1	1
	Križevci	3*	4	1	4	4	4
	Kuzma	1	1	1	1	1	1

Regija	Občina	govedo	prašiči	drobnica	perutnina	Razred ogroženosti občine 2025 in 2026	Razred ogroženosti občine 2020 in 2024
	Lendava	1	1	2	1	2	1
	Ljutomer	3	5	3	1	5	5
	Moravske Toplice	3	4	2	3	4	4
	Murska Sobota	2	5	1	1	5	5
	Odranci	1	2	1	1	2	2
	Puconci	3	4	1	4	4	4
	Radenci	1	3	1	1	3	3
	Razkrižje	1	1	1	1	1	2
	Rogašovci	1	3	1	1	3	3
	Sveti Jurij ob Ščavnici	3	4	1	2	4	4
	Šalovci	1	2	1	1	2	2
	Tišina	1	4	1	1	4	4
	Turnišče	1	2	1	2	2	2
	Velika Polana	1	1	1	1	1	1
	Veržej	1	2	1	1	2	3

*Izjeme: Če je občina razvrščena v prvi ali drugi razred ogroženosti in ima na svojem območju večje ali veliko gospodarstvo, ki je razvrščeno v tretji ali višji razred ogroženosti, je neposredno uvrščena v tretji razred ogroženosti. Takšna je bila leta 2025 v Pomurski regiji občina Križevci. Vzrok je večje kmetijsko gospodarstvo, ki redi govedo.

Iz preglednic 7.9 in 7.10 izhaja, da je največ občin v četrtem razredu. V drugi razred je razvrščenih 6 občin. Pet občin je razvrščenih v prvi razred in štiri občine v drugi razred ogroženosti. V peti razred ogroženosti so uvrščene tri občine.

Slika 7.1: Ogroženost občin zaradi pojava posebno nevarnih bolezni živali

1- zelo majhna, 2- majhna, 3- srednja, 4- velika, 5- zelo velika

7.11.3 Razvrščanje regij

Razvrščanje regij v posamezne razrede ogroženosti je izvedeno predvsem glede na število živali (izraženo v odstotkih) v regiji glede na skupno število posamezne vrste živali v RS. Regije zajemajo območje izpostav URSZR.

Preglednica 7.11: Odstotek živali v regiji od skupnega števila živali v RS kot merilo za uvrščanje regij v razrede ogroženosti

1. razred	2. razred	3. razred	4. razred	5. razred
Do 5 %	Nad 5 – do 10 %	Nad 10 – do 20 %	Nad 20 – 30 %	Nad 30 %

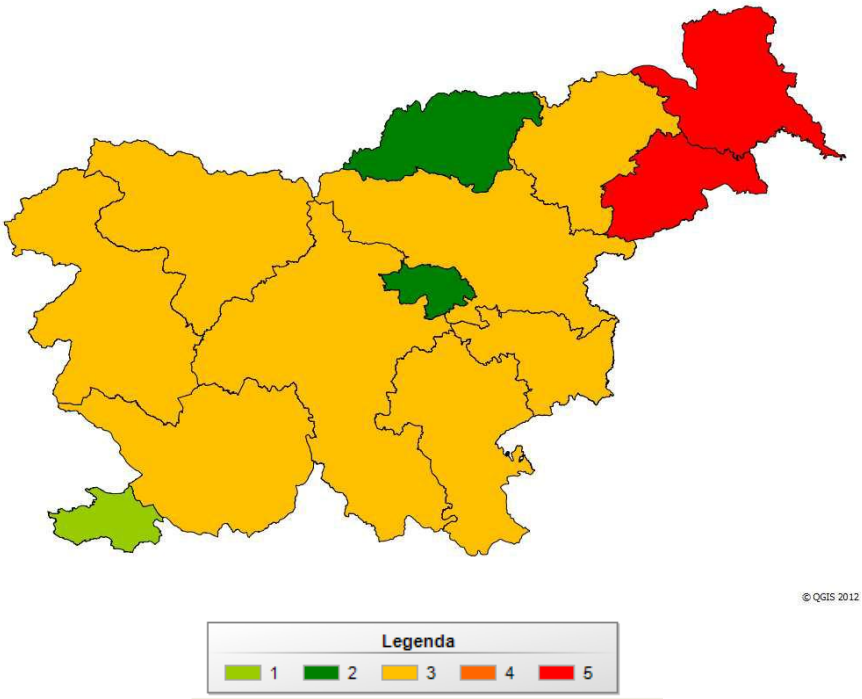
7.11.3.1 Razvrščanje pomurske regije

Preglednica 7.12: Število regij po razredih ogroženosti

Razred	Število regij	Regija
1	1	Obalna
2	2	Zasavska, Koroška
3	8	Gorenjska, Severnoprimorska, Dolenjska, Primorsko-notranjska, Ljubljanska, Vzhodnoštajerska, Zahodnoštajerska, Posavska
4	0	/
5	2	Podravska, Pomurska
Skupaj	13	

Iz preglednice 7.12 izhaja, da je s stališča pojava posebno nevarnih bolezni živali in z vidika koncentracije števila živali pomurska regija med najbolj ogroženimi regijami.

Slika 7.2: Ogroženost pomurske regije zaradi pojava posebno nevarnih bolezni živali

1- zelo majhna, 2- majhna, 3- srednja, 4- velika, 5- zelo velika

Preglednica 7.13:Razvrstitev pomurske regije v razrede ogroženosti po posameznih vrstah živali

Regija	govedo	prašiči	drobnica	perutnina	skupno
Pomurska	2	5	1	3	**5**

Preglednica 7.13 nam prikazuje strukturo ogroženosti pomurske regije glede na posamezne vrste živali.

7.12 Zaključek ocene ogroženosti

Med posebno nevarne bolezni živali spadajo slinavka in parkljevka (SIP), goveja kuga, kuga drobnice, pljučna kuga goved, vozličasti dermatitis, mrzlica doline Rift (RVF), osepnice ovc in koz, konjska kuga, afriška prašičja kuga (APK), klasična prašičja kuga (KPK), aviarna influenca (AI) in atipična kokošja kuga (AKK).

Odsotnost bolezni pri živalih je ključnega pomena za zagotavljanje zdravja ljudi in živali ter varne hrane. Posledice pojava bolezni živali se kažejo kot izguba dohodka na nivoju posameznika oziroma gospodarstva (pogini in usmrtitve živali) ter na nivoju občine in države (omejitve pri trgovanju oziroma izvozu, pomanjkanje surovin za industrijo, omejen turizem,…).

Poleg bolezni, ki jih poznamo že desetletja in stoletja, se pojavljajo nove oziroma se stare pojavljajo v novi, spremenjeni obliki. Prav tako se zaradi spremenjenih klimatskih razmer in prilagoditve povzročiteljev stare bolezni širijo na območja, kjer jih v preteklosti ni bilo.

Zaradi obsežnega prometa z živalmi in njihovimi proizvodi, sprememb v okolju, velikih koncentracij živali na določenih območjih ter drugih dejavnikov predstavljajo posebno nevarne bolezni živali grožnjo za zdravje živali v Sloveniji. To od nas zahteva pripravo in načrtovanje ukrepov ob pojavu posameznih posebno nevarnih bolezni živali.

Zaščita živali pred posebno nevarnimi boleznimi obsega sistem družbenih, skupinskih in posamičnih aktivnosti in ukrepov za njihovo preprečevanje, obvladovanje in zatiranje ter odstranjevanje njihovih posledic.

Uspešno preprečevanje in obvladovanje posebno nevarnih bolezni živali temelji na učinkovitem sistemu spremljanja in usklajenega delovanja veterinarskih in drugih služb. Ključnega pomena je hitro in učinkovito ukrepanje ob pojavu bolezni živali, še posebej tistih, ki se pojavljajo v epizootijah.

Poleg delovanja veterinarskih služb lahko tudi sami imetniki živali veliko naredijo za preprečevanje vnosa in širjenja bolezni živali, predvsem z:

- zagotavljanjem zdravstveno ustrezne pitne vode za napajanje in krme;
- zagotavljanjem in vzdrževanjem predpisanih higienskih razmer v objektih za rejo živali, v drugih prostorih ter napravah, kjer se zadržujejo živali;
- zagotavljanjem higiene porodov in molže;
- zagotavljanjem veterinarskega reda na javnih krajih, kjer se zbirajo živali, v prevoznih sredstvih za prevoz živali, proizvodov, surovin, živil, odpadkov in krme, v oborah in pašnikih ter objektih za zbiranje in klanje živali,, obdelavo, predelavo in skladiščenje surovin, proizvodov, živil, odpadkov in krme;
- zagotavljanjem varnosti živil in veterinarskih pogojev za njihovo proizvodnjo in promet;
- preprečevanjem vnašanja povzročiteljev bolezni v rejo živali;
- izvajanjem veterinarskih ukrepov v rejah živali;

- ravnanjem z živalskimi trupli in drugimi odpadki, odplakami, živalskim blatom in urinom na predpisan način;
- zagotavljanjem preventivnega razkuževanja, dezinsekcije in deratizacije v objektih, na javnih površinah in v prevoznih sredstvih;
- drugimi potrebnimi ukrepi.

Vse to nam kaže, kako pomembno je, da imamo vzpostavljen učinkovit sistem za zgodnje odkrivanje bolezni (izobraževanje imetnikov živali in ostalih deležnikov) in hitro ukrepanje tako na nacionalni ravni kot tudi v širšem evropskem prostoru.

Pomurje je tranzitna regija, čez katero poteka glavna tranzitna pot Barcelona – Kijev in s tem živahna mednarodna trgovina z živalmi, živili in izdelki živalskega izvora, kar pomeni stalno nevarnost namernega oziroma nenamernega vnosa živalskih kužnih bolezni. Najnevarnejše kužne bolezni se pojavljajo in se širijo tudi v Evropi. Zadnji primer je slinavka in parkljevka v letu 2001, ki se je razširila iz Velike Britanije na celinsko Evropo in je ogrožala tudi našo državo.

V Pomurju so bile z ukrepi zdravstvenega varstva živali v preteklosti zatrte oziroma uspešno nadzorovane živalske kužne bolezni, ki bi lahko povzročile večjo gospodarsko škodo in bile nevarne tudi za zdravje ljudi (npr. Izbruha slinavke in parkljevke ni bilo vse od leta 1968), saj je bil izveden uspešen sistem nadzora in izvajanja predpisanih ukrepov. Določeno tveganje za nastanek in razširitev teh bolezni pa obstaja zaradi prenehanja cepljenja proti klasični prašičji kugi.

Za zgodnje odkrivanje in preprečevanje živalskih kužnih bolezni imamo v Pomurju vzpostavljen sistem rednega nadzora, ki ga vsako leto pripravi UVHVVR. Predpisane ukrepe izvajajo pooblaščene veterinarske organizacije in o izvedenih preventivnih cepljenjih oziroma diagnostičnih preiskavah obveščajo veterinarsko inšpekcijo, ki nadzira izvajanje. Podatki o izsledkih preiskav se zbirajo mesečno oziroma dnevno, odvisno od narave bolezni.

V Pomurju se je po podatkih UVHVVR v preteklosti pojavila ena večja epizootija:
- tuberkuloza pri prašičih leta 1987 na območju upravne enote Ljutomer,
- bolezen modrikastega jezika (BTV) pri govedu novembra 2015 v občini Kuzma,
  visoko patogena aviarna influenca (ptičja gripa, HPAI) pri prostoživečih pticah (labodih grbcih) aprila leta 2024 v Prekmurju.

Bili so še manjši izbruhi atipične kokošje kuge leta 1991 in februarja leta 2025 ter pojav klasične prašičje kuge leta 1992 in nazadnje leta 1996. Leta 2006 se je v naši bližini pojavila visoko patogena aviarna influenca – ptičja gripa, ki jo prenašajo ptice selivke in prizadene perjad. Znova se je pojavila leta 2017. Od leta 2020 je v manjšem obsegu ves čas prisotna.

Iz Regijske ocene ogroženosti ob pojavu posebno nevarnih bolezni pri živalih je razvidno, da so posebno nevarne bolezni pri živalih pomemben dejavnik, ki v Pomurju lahko ogrožajo zdravje živali in posredno ljudi, zato je potrebno izdelati regijski načrt zaščite in reševanja ob pojavu teh bolezni.

V regijski oceni ogroženosti je predstavljeno razvrščanje pomurskih občin in gospodarstev v pet razredov ogroženosti. Ti so bili izračunani na osnovi števila goveda, prašičev, drobnice in perutnine v letu 2024 in pod predpostavko, da večje število živali na nekem območju, in obenem prisotnost večjih in velikih gospodarstev predstavlja večjo nevarnost za nastanek in izbruh bolezni ter posledično težje zatiranje in izkoreninjenje določene bolezni.

V pomurski regiji je 11 gospodarstev, ki bi glede na številčnost živali lahko predstavljalo največji vir ogroženosti oziroma pojav posebno nevarnih bolezni živali.

Na podlagi števila živali v posamezni občini glede na število živali v »povprečni« občini in ob upoštevanju prisotnosti večjih in velikih gospodarstev smo v razrede ogroženosti razvrstili tudi pomurske občine. V najvišjem, petem razredu ogroženosti, so 3 pomurske občine. V četrti razred je razvrščenih 9 občin. V 3. razred ogroženosti spadajo 4 občine, 6 v drugi razred, in 5 v prvi razred ogroženosti. Pomurska regija spada med najbolj ogrožene regije v RS s stališča ogroženosti zaradi pojava posebno nevarne bolezni živali.

7.13 Razlaga okrajšav

AI	Aviarna influenca
APK	Afriška prašičja kuga
AKK	Atipična kokošja kuga
DSNB	Državno središče za nadzor bolezni
EU	Evropska unija
HPAI	Visoko patogena aviarna influenca
IVZ	Inštitut RS za varovanje zdravja
KPK	Klasična prašičja kuga
LPAI	Nizko patogena aviarna influenca
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MKO	Ministrstvo za kmetijstvo in okolje
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
RS	Republika Slovenija
SIP	Slinavka in parkljevka
ZIRS	Zdravstvena inšpekcija Republike Slovenije
VD	Vozličasti dermatitis
VTEC	E-coli
VURS	Veterinarska uprava Republike Slovenije
WOAH	World Organisation for Animal Health – Svetovna organizacija za zdravje živali
URSZR	Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje
UVHVVR	Uprava za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin

7.14 Viri podatkov in vsebin za izdelavo ocene ogroženosti

- Podatki in spletna stran VURS http://www.vurs.si/,
- Podatki in spletna stran URSZR http:www.sos112.si,

- Podatki in spletna stran UVHVVR http://www.uvhvvr.gov.si/
- Spletna stran Statističnega urada RS http://www.stat.si/,
- Podatki Ministrstva za kmetijstvo in okolje.

7.15 Priloge

- Preglednice o staležu drobnice, prašičev, goveda in perutnine v Sloveniji v letu 2024. Vir: MKO, UVHVVR (6 preglednic)

Preglednica 7.14: Podatki o številu goveda po občinah. Stanje staleža: 31.12. 2024.

Regija	Občina	Število gospo-darstev	Število govedi	Razred ogroženosti občine 2015	Razred ogroženo-sti občine 2020, 2024	Razred ogroženo-sti občine 2025, 2026
POMURSKA	Apače	29	715	1	1	1
(27 občin)	Beltinci	21	804	1	1	1
	Cankova	25	941	2	2	1
	Črenšovci	16	406	1	1	1
	Dobrovnik	3	56	1	1	1
	Gornja Radgona	126	4745	3	3	3
	Gornji Petrovci	28	625	1	1	1
	Grad	9	216	1	1	1
	Hodoš	7	170	1	1	1
	Kobilje	5	71	1	1	1
	Križevci	42	2018	3	3	3*
	Kuzma	9	325	1	1	1
	Lendava	18	472	3*	1	1
	Ljutomer	116	2772	3	3	3
	Moravske Toplice	64	2856	3	3	3
	Murska Sobota	22	1186	2	2	2
	Odranci	4	85	1	1	1
	Puconci	87	2279	3	3	3
	Radenci	27	954	1	1	1
	Razkrižje	5	23	1	1	1
	Rogašovci	28	860	1	1	1
	Sveti Jurij ob Ščavnici	84	3036	3	3	3
	Šalovci	32	312	1	1	1
	Tišina	31	785	2	1	1
	Turnišče	7	192	1	1	1
	Velika Polana	6	102	1	1	1
	Veržej	22	532	1	1	1

Regija	Občina	Število gospo-darstev	Število govedi	Razred ogroženosti občine 2015	Razred ogroženo-sti občine 2020, 2024	Razred ogroženo-sti občine 2025, 2026
Pomurska regija	SKUPAJ	**873**	**27.538**			

* Izjeme: Če je občina razvrščena v prvi ali drugi razred ogroženosti in ima na svojem območju večje gospodarstvo, ki je uvrščeno v tretji ali višji razred ogroženosti, je neposredno uvrščena v tretji razred ogroženosti. Taka je bila le občina Starše v Vzhodnoštajerski regiji (leta 2020 in 2024), leta 2015 pa občina Lendava. Trenutno so take občine Trnovska vas in Markovci v Podravski regiji ter občina Križevci v Pomurski regiji.

Vir: UVHVVR, 2025 (podatki v drugem, tretjem in četrtem stolpcu).

Merila za uvrstitev občin glede na število živali v razrede ogroženosti (upoštevajoč podatke o rejnih živalih v letu 2024):

razred 1	do 1075 živali
razred 2	nad 1075 do 2150 živali
razred 3	nad 2150 do 6450 živali
razred 4	nad 6450 do 19.350 živali
razred 5	nad 19.350 živali

Preglednica 7.15: Podatki o številu prašičev po občinah. Stanje staleža: 31. 12. 2024.

Regija	Občina	Število gospo-darstev	Število prašičev	Razred ogroženosti Občine 2015	Razred ogroženo-sti občine 2020, 2024	Razred ogroženo-sti občine 2025, 2026
POMURSKA	Apače	57	4935	3	3	4
(27 občin)	Beltinci	62	5757	5	4	4
	Cankova	33	1293	3	3	3
	Črenšovci	43	285	3	2	2
	Dobrovnik	23	99	1	1	2
	Gornja Radgona	129	9533	4	4	5
	Gornji Petrovci	60	976	2	2	3
	Grad	45	489	2	2	2
	Hodoš	12	96	1	1	1
	Kobilje	7	20	1	1	1
	Križevci	74	5589	5	4	4
	Kuzma	25	178	2	1	1
	Lendava	51	225	2	1	1
	Ljutomer	182	10.688	5	5	5
	Moravske Toplice	122	2907	4	4	4
	Murska Sobota	64	12.296	5	5	5
	Odranci	26	466	2	2	2

Regija	Občina	Število gospo-darstev	Število prašičev	Razred ogroženosti Občine 2015	Razred ogroženo-sti občine 2020, 2024	Razred ogroženo-sti občine 2025, 2026
	Puconci	129	4541	4	4	4
	Radenci	44	2431	3	3	3
	Razkrižje	25	342	2	1	1
	Rogašovci	60	1137	3	3	3
	Sveti Jurij ob Ščavnici	89	6100	4	4	4
	Šalovci	88	619	3	2	2
	Tišina	73	3230	4	4	4
	Turnišče	41	893	2	2	2
	Velika Polana	19	102	1	1	1
	Veržej	28	651	2	3	2
Pomurska regija	SKUPAJ	**1611**	**75878**			

Vir: UVHVVR, 2025 (podatki v drugem, tretjem in četrtem stolpcu).

Merila za uvrstitev občin glede na število živali v razrede ogroženosti (upoštevajoč podatke o rejnih živalih v letu 2024):

razred 1	do 450 živali
razred 2	nad 450 do 900 živali
razred 3	nad 900 do 2700 živali
razred 4	nad 2700 do 8100 živali
razred 5	nad 8100 živali

Preglednica 7.16: Podatki o številu drobnice po občinah. Stanje staleža: 31. 12. 2024

Regija	Občina	Število gospo-darstev	Število drobnice	Razred ogroženo-sti občine 2015	Razred ogroženo-sti občine 2020, 2024	Razred ogroženo-sti občine 2025, 2026
POMURSKA	Apače	11	66	1	1	1
(27 občin)	Beltinci	15	72	1	1	1
	Cankova	8	31	1	1	1
	Črenšovci	7	21	1	1	1
	Dobrovnik	3	21	1	1	1
	Gornja Radgona	29	143	1	1	1
	Gornji Petrovci	21	317	1	2	2
	Grad	15	143	1	1	1
	Hodoš	3	44	1	1	1

Regija	Občina	Število gospo-darstev	Število drobnice	Razred ogroženo-sti občine 2015	Razred ogroženo-sti občine 2020, 2024	Razred ogroženo-sti občine 2025, 2026
	Kobilje	1	2	1	1	1
	Križevci	10	43	1	1	1
	Kuzma	17	137	1	1	1
	Lendava	35	282	1	1	2
	Ljutomer	63	831	2	3	3
	Moravske Toplice	40	376	1	2	2
	Murska Sobota	9	64	1	1	1
	Odranci	1	4	1	1	1
	Puconci	37	217	1	1	1
	Radenci	11	98	1	1	1
	Razkrižje	10	47	1	1	1
	Rogašovci	24	206	1	1	1
	Sveti Jurij ob Ščavnici	30	192	1	1	1
	Šalovci	17	274	1	1	1
	Tišina	13	49	1	1	1
	Turnišče	4	74	1	1	1
	Velika Polana	3	40	1	1	1
	Veržej	2	7	1	1	1
Pomurska regija	SKUPAJ	**439**	**3801**			

Vir: UVHVVR, 2025 (podatki v drugem, tretjem in četrtem stolpcu)

Merila za uvrstitev občin glede na število živali v razrede ogroženosti (upoštevajoč podatke o rejnih živalih v letu 2024):

razred 1	do 275 živali
razred 2	nad 275 do 550 živali
razred 3	nad 550 do 1650 živali
razred 4	nad 1650 do 4950 živali
razred 5	nad 4950 živali

Preglednica 7.17: Podatki o številu perutnine po občinah. Stanje staleža: 1. 2. 2024.

Regija	Občina	Število gospo-darstev	Število perutnine	Razred ogroženo-sti občine 2015	Razred ogroženo-sti občine 2020, 2024	Razred ogroženo-sti občine 2025, 2026
POMURSKA	Apače	96	47.665	3	3	3
(27 občin)	Beltinci	52	1620	1	1	1
	Cankova	26	443	1	1	1
	Črenšovci	75	33.409	1	3	3

Regija	Občina	Število gospo-darstev	Število perutnine	Razred ogroženo-sti občine 2015	Razred ogroženo-sti občine 2020, 2024	Razred ogroženo-sti občine 2025, 2026
	Dobrovnik	27	127.881	4	4	4
	Gornja Radgona	173	11.245	1	1	1
	Gornji Petrovci	27	147.546	3	4	4
	Grad	37	701	1	1	1
	Hodoš	4	79	1	1	1
	Kobilje	9	142	1	1	1
	Križevci	47	232.985	4	4	4
	Kuzma	7	311	1	1	1
	Lendava	104	10.118	1	1	1
	Ljutomer	212	14.850	1	2	1
	Moravske Toplice	119	85.696	1	2	3
	Murska Sobota	48	897	1	1	1
	Odranci	14	190	1	1	1
	Puconci	103	218.374	3	4	4
	Radenci	46	892	1	1	1
	Razkrižje	36	11.556	1	2	1
	Rogašovci	51	1137	1	1	1
	Sveti Jurij ob Ščavnici	109	18.034	2	2	2
	Šalovci	38	598	1	1	1
	Tišina	62	14.768	1	2	1
	Turnišče	23	27.489	1	2	2
	Velika Polana	30	747	1	1	1
	Veržej	18	327	1	1	1
Pomurska regija	SKUPAJ	**1593**	**1009700**			

Vir: UVHVVR, 2025 (podatki v drugem, tretjem in četrtem stolpcu)

Preglednica 7.18: Število glav govedi in prašičev po regijah. Stanje staleža: 31. 12. 2024.

Regija	Število glav govedi	% od glav govedi v Sloveniji	Parcialni razred ogroženosti	Število prašičev	% od prašičev v Sloveniji	Parcialni razred ogroženosti
Pomurska	27.538	6,1	2	75.878	40,9	5

Vir: UVHVVR, 2025 (razen za podatke v tretjem, četrtem, šestem in sedmem stolpcu)

Preglednica 7.19: Število in delež drobnice ter perutnine po regijah. Stanje staleža: 31. 12. 2024 (drobnica), 1. 2. 2024 (perutnina).

Regija	Število drobnice	% od drobnice v Sloveniji	Parcialni razred ogroženosti	Število perutnine	% od perutnine v Sloveniji	Parcialni razred ogroženosti
Pomurska	3801	3,3	1	1.009.700	15,4	3

Vir: UVHVVR, 2025 (razen za podatke v tretjem, četrtem ter šestem in sedmem stolpcu)